

ERKEN TUNÇ ÇAĞI'NDA BATI VE ORTA ANADOLU KÜLTREL İLİŞKİLERİ İŞİĞİNDA *DEPAS* VE *TANKARD* TÜRÜ KAPLAR

Derya YILMAZ*

Anahtar Kelimeler: Erken Tunç Çağı • Depas • Tankard • Batı Anadolu • Orta Anadolu • Kültürel ilişkiler

Özet: Seramik kaplar bir kültürün en önemli unsurudur. Kolay taklit edilmesi ve taşınabilmesi bakımından kültürel ilişkileri en iyi yansıtan malzeme grubudur. Erken Tunç Çağı boyunca çeşitli seramik kültürleri hem Batı hem de Orta Anadolu'da gelişmiştir. Söz konusu yerel özellikteki seramikler, ticaret ve kültürel ilişkiler sonucunda asıl dağılım alanından daha geniş bir coğrafyada *depas* ve *tankard* gibi moda bir kap şekliyle ortaya çıkmıştır. Bu makale Erken Tunç Çağı'nda Batı ve Orta Anadolu kültürel ilişkileri bakımından *depas* ve *tankard* türü kapları içermektedir. Bu tür kaplar Ege Dünyası, Balkanlar, Anadolu ve Suriye'ye kadar uzanan geniş coğrafyada ortaya çıkmaktadır. Batı Anadolu kökenli olarak bilinen *depas* ve *tankard* türü kaplar bölgesel özellikleri bakımından çeşitli tiplere ayrılmaktadır. Söz konusu kaplar Batı ve Orta Anadolu'da ortak içme kültürünü göstermektedir. Bu makalede *depas*'lar dört ana tip ve *tankard*'lar iki ana tip altında incelenmiştir. Batı Anadolu'da Pisidya ve Kuzeybatı Anadolu olmak üzere iki ana üretim merkezi bilinmektedir. Sonuç olarak; Batı ve Orta Anadolu'da ele geçen *depas* ve *tankard*'ların üretim merkezleri, yerel veya ithal örnekleri kültürel bağlantıları göstermektedir. Batı Anadolu'daki üretim merkezlerinden Pisidya Bölgesi Orta Anadolu'nun güneyini, Kuzeybatı Anadolu üretim merkezi ise Orta Anadolu'nun kuzeyini yoğun bir şekilde etkilemiştir. Bu kültürel bağlantılar Orta Anadolu'nun güneyinde mimari ve küçük eserlerde görülürken; Orta Anadolu'nun kuzeyinde ise sadece küçük eserler de görülmektedir. ETÇ II-III boyunca *depas* ve *tankard*'lar kolay taşınabilir olmaları nedeniyle ticari faaliyetlerle veya yerel atölyeler arasındaki bağlantılarla yayılmış olmalıdır.

DEPAS AND TANKARD TYPE VESSELS IN THE LIGHT OF THE CULTURAL RELATIONS OF WESTERN AND CENTRAL ANATOLIA IN EARLY BRONZE AGE

Keywords: Early Bronze Age • Depas • Tankard • Western Anatolia • Central Anatolia • Cultural relations

Abstract: Pottery is one of the most important components of a culture. With easy imitation and transport potential, it is also the best indicator of cultural relations. Throughout the Early Bronze Age various ceramic cultures are developed both in Western and Central Anatolia. As a result of trade and cultural relations, the local characteristic ceramics such as *depas* and *tankard* begin to be seen in a wider geographical area than their original distribution. This article investigates *depas* and *tankard* type of vessels in regard to Western and Central Anatolian cultural relations in the Early Bronze Age. These pottery forms appear in a wide geography of the Aegean world, the Balkans, Anatolia and Syria. *Depas* and *tankard* type of vessels, which are known to be of Western Anatolian origin, divide into various types according to their regional characteristics. The vessels show a common drinking culture in Western and Central Anatolia. In this article four main types of *depa* and two main types for *tankards* are analyzed. There are two known main production centers, Pisidia in South Western Anatolia, and Northwest Anatolia. As a result, local or imported *depa* and *tankards* that are found in Western and Central Anatolia show the cultural connections with their production centers. South Central Anatolia was greatly influenced by the production center of Pisidia in South Western Anatolia, whereas North Central Anatolia was influenced by the production center in Northwest Anatolia. These cultural connections are also evident from architecture and small finds in South Central Anatolia, whereas in North Central Anatolia, it is observed only in the small finds. Throughout the EBA II and III periods, *depa* and *tankards* must have spread due to their easy transport for trade activities or through the connections between local workshops.

* Dr. Derya Yılmaz, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Araştırma Görevlisi, TR-17100 Merkez / ÇANAKKALE. e-mail: deryayilmaz@comu.edu.tr

Erken Tunç Çağı boyunca Batı ve Orta Anadolu kültürlerinin birbiriyle temas halinde olduğu arkeolojik kanıtlarla belgelenmiştir. Kültürlerin en belirgin ürünü olan seramikler, aynı zamanda kültürel ilişkilerin varlığını gösteren önemli eser gruplarından. Bu çalışmada geniş bir coğrafyada ortaya çıkan *depas* ve *tankard* türü kaplardan yola çıkılarak Erken Tunç Çağı'nda Batı ve Orta Anadolu arasındaki kültürel ilişkiler ortaya konmaya çalışılmıştır¹. Farklı kültürel özelliklere sahip Batı ve Orta Anadolu'da aşağı yukarı aynı anda *depas* ve *tankard* türü kapların ortaya çıkması; Erken Tunç Çağı boyunca bölgeler arası ilişkilerin sanıldığından daha yoğun olduğunu kanıtlamaktadır. Bölgesel seramik kültürlerinin yanında, *depas* ve *tankard* gibi belli formların her iki bölgede yayıldığı görülmektedir (Harita 1, 2).

Depas'lar² (Harita 1)

Depas'lar, Önasya'da Ege Dünyası³, Balkanlar, Anadolu ve Suriye'ye kadar

uzanan geniş bir coğrafyada karşımıza çıkmaktadır⁴. En erken örnekleri Batı Anadolu'da ele geçen *depas* türü kapların son senelerde dağılımlarının yeni buluntularla birlikte Anadolu'da yoğunlaştığı göze çarpmaktadır. Hem Orta Anadolu'da hem de Batı Anadolu'da Erken Tunç Çağı'nda içki kabı olarak kullanılmıştır. Batı ve Orta Anadolu'da ele geçen *depas*'ların uzunlukları ortalama 20-30 cm'dir. Bu durum kap boyutunda bir standartın olabileceğine işaret etmektedir. Ancak, Küllüoba *depas*'larının 40-50 cm uzunluğunda olması her yerde bu standartın uygulanmadığını göstermektedir⁵. Anadolu'da, Pisidya Bölgesi ve Kuzeybatı Anadolu olmak üzere iki ana *depas* üretim merkezinin varlığı bilinmektedir⁶. Bu merkezlerin yanında özellikle yapım tekniğindeki farklar, Orta Anadolu atölyelerinde *depas* türü kapların da üretilmiş olduğunu göstermektedir. Bazı ana tiplerin ana üretim merkezlerinde ortaya çıktığı ve kültürel ilişkiler sonucunda yayıldığı düşünülmektedir. Bu makalede değerlendirilen örneklerin dağılımı; Batı Anadolu'da *depas* ve *tankard* türü kapların Orta Anadolu'ya göre sayıca daha fazla olduğunu göstermektedir. Ayrıca Batı Anadolu'da Troas Bölgesi'nde bulunan gümüş *depas*, pişmiş toprak *depas*'ların metal kapların taklidi olarak üretildiklerini akla getirmektedir⁷. Batı ve Orta Anadolu'da kültürel ilişkilere ışık tutan dördü ana tip ve beşi

¹ Bu makale, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Bilim Dalı'na Prof. Dr. Tayfun Yıldırım'ın danışmanlığında sunduğum "M.Ö. III. binde Batı ve Orta Anadolu Kültürel İlişkileri" adlı doktora tezimin "Seramik Kaplar" başlığının bir bölümünü oluşturmaktadır.

² H. Schliemann, Troya kazılarında bulduğu çift kulplu bardakları Homeros destanlarında geçen *depas amphikypellon* ismiyle bahsedilen kaplara benzeterek bu kapları *depas* olarak adlandırmıştır. Bkz. Schliemann 1881, 299-302. H. Schliemann'ın adlandırması bilim dünyasınca kabul görmüş ve bu tür kaplar arkeoloji literatüründe *depas* olarak adlandırılmıştır.

³ Kikladdardaki Amorgos-Markiani yerleşiminde *depas* ve *tankard* türü kaplar, Anadolu kökenli seramik formlarının ortaya çıktığı *Kastri Grubu* seramik içinde bulunmuştur. Kapların bulunduğu IV. safha M.Ö. 2500-2200 arasına tarihlenmiştir. Bkz. Marangou ve diğ. 2006, 145, Figs. 1-8, kronoloji tablosu için bkz. 79. Ege Dünyası'nda Anadolu türü bir kap olarak

taklit edilmiş olan *depas*'ların dağılımları için bkz. Renfrew 1972, 454, Fig. 20.5.

⁴ *Depas*'ların dağılımları için bkz. French 1969, Spanos 1972, Podzuweit 1979, Huot 1982.

⁵ Söz konusu *depas*'lar bilinen en uzun *depas* örnekleri olmaları bakımından önem taşımaktadır. Bkz. Efe 2000, 122.

⁶ Spanos 1972, 47 vdd.

⁷ Barnett 1963-4, 79-80.

alt tip olmak üzere dokuz tip *depas* belirlenmiştir⁸.

Tip 1 (Tablo 1)

Arkeoloji literatüründe “Pisidya türü *depas*” olarak adlandırılan bu tipin ayırıcı özelliği; metalik görünümüne sahip, oluklu veya düz, koyu tonda astarlı dış yüzeyidir. Bu tip *depas*’ların metalik kapları taklit ettiği kabul edilmektedir. Dış yüzeylerinde aynı anda veya ayrı ayrı uygulanmış yatay, dikey yivler ile daha derin yapılmış oluk bezemeler karakteristiktir. İnce uzun silindirik gövdeli, düz dipli, hafif dışa çekik ağız kenarlıdır. Ağız kenarının 5-6 cm altından çıkan kulplar dibe yakın yerde son bulmaktadır. Tip 1 grubuna giren *depas*’lar Kültepe’de, Burdur Arkeoloji Müzesi’nde, Bozüyük’te, Yalvaç Çamharman köyünde, Troya’da, Denizli’nin Çivril ilçesinde, Antalya Müzesi’nde, Aphrodisias’ta, Eğret’te, Antalya Korkuteli’nde, Gündürle Höyük’te, Küllüoba’da, Kusura’da, Afyon Maltepe Höyük’te belirlenmiştir (Harita 1)⁹. Bun-

lardan 12 tanesi gri hamurlu ve aynı renk astarlı, beş tanesi kırmızı veya devetüyü hamurlu ve kırmızı astarlıdır. Sadece Kültepe *depas*’ı sarımsı kahve tonda hamurlu ve aynı tondaki astarı ile farklıdır. Bu fark Kültepe’de söz konusu *depas*’ın yerel olarak üretilmiş olabileceğini göstermektedir. En uzun 30,9 cm ve en kısıması 11 cm’dir. Ancak ortalama yükseklikleri 20 cm civarındadır. ETÇ II sonu ve ETÇ III başına tarihlenen en erken tarihli Pisidya türü *depas* Gündürle Höyük’te, ETÇ III sonu-OTÇ başına yani Geçiş Çağı’na tarihlenen örnekler ise Küllüoba ve Aphrodisias’ta bulunmuştur¹⁰. Aphrodisias örneği kırmızı hamurlu, Gündürle ve Küllüoba örneği devetüyü tonunda hamurludur. Her üçü de kırmızı astarlı olmaları bakımından benzerdir. Bu tip altında incelenen *depas*’ların bir kısmının çark yapımı olup olmadığı belirtilmemiştir. Ancak büyük bir kısmı çarkta yapılmıştır¹¹.

Tip 1a (Tablo 1)

Bu tipe giren örnekler bardak gibi oldukça geniş, dibe doğru daralan daha kısa boyludur. Tip 1a türü *depas*’lar Kaklık Mevkii’nde, Afyon ili Sandıklı ilçesinde bulunan Çalca köyünde, Sadberk Hanım Müzesi’nde, Uşak Arkeoloji Müzesi’nde, Beycesultan’da ve Denizli ili Tavas ilçesi Karahisar kasabasında belirlenmiştir (Harita 1)¹². Uşak örneği dışındaki bütün ör-

⁸ *Depas*’ların sınıflandırılmasında P. Z. Spanos’un tipolojisi dikkate alınarak her iki bölgede ortak görülen dört ana tip belirlenmiştir.

⁹ Kültepe için bkz. Öktü 1973, 262, Taf. 54.Ic/05; Burdur Arkeoloji Müzesi için bkz. Hüryılmaz 2001, 350, Şek. 6; Şek. 7; Bozüyük için bkz. Körte 1899, 31, Taf. I, 7, Taf. III, 34; Efe 1988, Taf. 64, no. 6, Troya için bkz. Blegen ve diğ. 1950, 364, Fig. 382, 35.842, 220, Fig. 407, II-143; Denizli Çivril için bkz. Hüryılmaz 1995, 182, Şek. 4, Lev. 7, e; Antalya Müzesi’ndeki *depas* için bkz. Mellink 1968, 132, Lev. 54.4; Aphrodisias için bkz. Joukowsky 1986, 596, Şek. 426, no. 10, Fig. 325, no. 3; Afyon Eğret için bkz. Spanos 1972, 96, DV/ 69; Schachner-Schachner 1995, 310 ve dn. 10, Res. 5; Antalya Korkuteli için bkz. Akyurt – Kaya 2005, 4, Res. 3, Çiz. 3; Res. 4, Çiz. 4; Gündürle Höyük için bkz. Özsait 2000, 378, Res. 5; Küllüoba için bkz. Efe – Türkteki 2005, 136, Fig. 7, 6; Kusura için bkz. Topbaş ve diğ. 1998, 83, Fig. 63, no. 186; Afyon Maltepe Höyük için bkz. Topbaş ve diğ. 1998, 83, Fig. 64, no. 196.

¹⁰ Özsait 2000, 378; Efe – Türkteki 2005, 136; Joukowsky 1986, 596.

¹¹ Bkz. dn. 9.

¹² Kaklık Mevkii için bkz. Topbaş ve diğ. 1998, 73, Fig. 57, no. 156; Çalca Höyük için bkz. Topbaş ve diğ. 1998, 83, Fig. 63, no. 192; Sadberk Hanım Müzesi için bkz. Türkteki – Hürmüzlü 2007, 39, no. 4; Uşak Arkeoloji Müzesi için bkz. Hüryılmaz 1995, 183, Şek. 5, Lev. 7, f; Beycesultan için bkz. Lloyd – Mellaart 1962, 212, Fig. P. 52, 17 ve 21; Denizli-

nekler çark yapımıdır. Beycesultan, Çalca köyü ve Sadberk Hanım Müzesi *depas*'ı, halka dipli olması bakımından diğerlerinden ayrılmaktadır. Sadberk Hanım Müzesi örneği ETÇ III, Karahisar ve Beycesultan örnekleri ETÇ IIIA ve Uşak Müzesi'ndeki örnek ETÇ IIIC Dönemi'ne tarihlenmiştir. Bu tip *depas*'ların yükseklikleri 12 ile 16 cm arasında değişmektedir (Harita 1). Dağılım alanı sadece İç Batı Anadolu olan bu gruba ait örnekler, ana tip gibi güneyden yani Pisidya Bölgesi'nden kuzeye doğru İç Kuzeybatı Anadolu'ya doğru yayılmıştır.

Tip 1b (Tablo 1)

Pisidya türü *depas*'ların gövdesi düz bırakılmış örnekleri de mevcuttur¹³. Ana tip ile aynı görünüme sahip olan bu *depas*'ların gövdesi düz bırakılmıştır. Bu tipe giren örnekler Poliochni ve Bademağacı'ndan bilinmektedir (Harita 1)¹⁴. Pisidya türü *depas*'ların karakteristik özelliği gri veya grimsi-siyah renkte astara sahip olmasıdır. Devetüyü ve kırmızı tonlardaki hamurlarının aksine *depas*'ların dış yüzeyi, genellikle grimsi-siyah tonda astarlı ve perdahlıdır. Bu tür *depas*'ların devetüyü tonlarında açık renkli hamurlu örnekleri Göndürle Höyük, Bozüyük, Küllüoba, Poliochni, Antalya Müzesi ve Sadberk Hanım Müzesi'nden bilinmektedir. Kırmızı tonlarda hamurlu örnekleri ise Aphrodisias, Bozüyük, Denizli İli, Tavas İlçesi Karahisar Kasabası, Beycesultan, Poliochni ve Uşak Müzesi'nde yer

almaktadır. Ancak Göndürle Höyük, Aphrodisias, Beycesultan, Karahisar kasabası, Antalya Müzesi ve Uşak Müzesi örnekleri kırmızı tonlarda astarlı ve perdahlı olmaları bakımından farklıdır. Söz konusu teknik farklar, *depas*'ların çeşitli bölgelerdeki atölyelerde yerel üretildiklerini göstermektedir. Liman Tepe'de ETÇ II Dönemi'ne ait Koridorlu Ev'de hamur özelliği ve şekil bakımından Pisidya türü *depas*'lara yakın bir örnek bulunmuştur. Gri renkte hamurlu ve astarlı, silindirik gövdeli, düz dipli kabın dip kısmında kulp izleri korunmuştur¹⁵.

Pisidya türü *depas*'ların İç Batı Anadolu'da, güneyden kuzeye uzanan bir alanda yaygın olduğu görülmektedir (Harita 1). Özellikle Pisidya ve çevresinde yoğunlaşan *depas*'lar, Batı Anadolu'da Troya ve Poliochni'de, Orta Anadolu'da ise sadece Kültepe'de ele geçmiştir. Bu tipin kronolojisine baktığımızda en erken örneklerin Pisidya'da ele geçtiği görülmektedir. Göndürle Höyük'te ele geçen *depas*, ETÇ II sonuna ve ETÇ III başına tarihlenmiştir¹⁶. Diğer örnekler ETÇ III'e tarihlenmiştir. Güneyde üretilen ilk örnekler kuzeye doğru yayılmış ve İç Kuzeybatı Anadolu'dan Batı Anadolu sahil kesimine ulaşmış olmalıdır. Diğer taraftan Pisidya'dan Orta Anadolu'nun güneyine Kültepe'ye uzanmıştır. Ancak Kültepe örneğinin farklı hamur özelliği ile yerel üretim olduğu düşünülmektedir. İç Batı Anadolu'ya özgü bir form olan bu tür *depas*'ların, Orta Anadolu'da bulunması

Tavas ilçesi Karahisar kasabası için bkz. Akdeniz 2001, Lev. 1.

¹³ Hüryılmaz 1995, 184.

¹⁴ Poliochni için bkz. Bernabò-Brea 1976, Tav. CXCI, b; Tav. CXCII, e; Bademağacı için bkz. Duru 2003, 563, Lev. 43, 6.

¹⁵ Hamur özelliği bakımından Pisidya türü *depas* grubuna ait olmalıdır. ETÇ II'ye tarihlenen bir yapı içinde ele geçtiği belirtilen *depas*, en erken tarihli örnekler arasında yer almaktadır. Bkz. Erkanal – Günel 1997, 243.

¹⁶ Özsait 2000, 378.

her iki bölge arasındaki kültürel ilişkileri göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Tip 2 (Tablo1)

İnce uzun silindirik gövdeli, keskin köşelere sahip düz dipli, hafif dışa çekik ağız kenarlı, ağız kenarının oldukça altından başlayan kulplar dip kısmı ile birleşmektedir. Bu tipe giren örnekler Troya'da, Poliochni'de, Kusura'da, Kültepe'de, Asarcık-Ilıca'da, Bahçetepe'de, Heraion-Samos'da, Bakla Tepe'de, Panaztepe'de, Aphrodisias-Akropolis'te, Seyitömer Höyük'te, Sadberk Hanım Müzesi'nde ve Burdur Arkeoloji Müzesi'nde belirlenmiştir (Harita 1)¹⁷. Hepsi çark yapımı olan *depas*'ların yükseklikleri 13,3 cm ile 19,5 cm arasında değişmektedir. Poliochni, Asarcık-Ilıca, Samos, Bakla Tepe, Aphrodisias-Akropolis ve Sadberk Hanım Müzesi'ndeki *depas*'lar grimsi siyah astarlıdır. Diğer örneklerin hepsi kırmızı astarlıdır. ETÇ II'ye tarihlenen en erken örnekleri, Batı Anadolu sahil kesiminde Troya, Bakla Tepe, Panaztepe ve İzmir Arkeoloji Müzesi'ndedir. ETÇ II'de ilk kez ortaya çıkan bu tip, ETÇ III boyunca oldukça uzun bir zaman süresince kulla-

nılmıştır. Kuzeybatı Anadolu *depas* üretim merkezinin önemli bir ürünü olduğu düşünülmektedir.

Tip 2a (Tablo 1)

Tip 2a türü *depas*'lar dibe doğru daralan daha geniş gövdeli, düz dipli ve daha kısa boylu olması bakımından tip 2'den ayrılmaktadır. Bu tipe giren örnekler Beycesultan'da, Troya'da, Bakla Tepe'de, Aphrodisias-Akropolis'te, Manisa İli Kula İlçesi Menye Köyü'nde ve İzmir Arkeoloji Müzesi'nde belirlenmiştir (Harita 1)¹⁸. Tip 2 gibi bu tipe ait ETÇ II'ye tarihlenen en erken örnekler Batı Anadolu sahil kesiminde İzmir Arkeoloji Müzesi'nde bulunan bir örnek ile Bakla Tepe'de ortaya çıkarılmıştır. ETÇ II'den ETÇ III sonuna kadar kullanılmış olan *depas*'ların, yükseklikleri 8,5 cm ile 13,8 cm arasında değişmektedir. Bu tip *depas*'ların dağılımlarına baktığımızda, Batı Anadolu sahil kesimi ve İç Güneybatı Anadolu'da yoğun olduğu görülmektedir. Hamur renkleri ve astar tonlarındaki farklılıklar, yerel atölyelerde üretilmiş ana tipin taklitleri olduklarını göstermektedir. Mersin-Yümüktepe'de ETÇ III'e tarihlenen bir örnek bu tipin dağılım alanının Kilikya'ya kadar uzandığını göstermesi bakımından önemlidir¹⁹.

¹⁷ Troya için bkz. Blegen ve diğ. 1950, 345, Fig. 382, 35, 442; Spanos 1972, 94 Tip IV; Poliochni için bkz. Bernabò-Brea 1976, 116, Tav. CXCH, b; Kusura için bkz. Lamb 1937, 237, Fig. 14, 18; Spanos 1972, 95 Tip IV; Topbaş ve diğ. 1998, 83, Fig. 63, no. 187; Kültepe için bkz. Özgüç 1957, Res. 28; Spanos 1972, 95 Tip IV; Asarcık-Ilıca için bkz. Orthmann 1966, 40, 55, 69, Abb. 9, 8; Bahçetepe için bkz. Tül 1986, 716-717, Şek. 509 no. 1 ve 4; Heraion-Samos için bkz. Milojević 1961, 44, Taf. 28, 7; 47, 7 ve 9; Panaztepe için bkz. Erkanal 2000, 280, 285, Res. 3; Aphrodisias-Akropolis için bkz. Joukowsky 1986, 596, 589 Fig. 426, 9; Seyitömer Höyük için bkz. Bilgen 2008, 325, Res. 12; Sadberk Hanım Müzesi için bkz. Türkteki – Hümmüzlü 2007, 38, no. 3; Burdur Arkeoloji Müzesi için bkz. Hüryılmaz 2001, Şek. 2; 349, Şek. 4.

¹⁸ Beycesultan için bkz. Lloyd – Mellaart 1962, 203, Fig. 47, 61 ve 218, Fig. P. 55, 46; Spanos 1972, 95 Tip IV; Troya için bkz. Spanos 1972, 94, Taf. 6, 4, Tip IV; Bakla Tepe için bkz. Şahoğlu 2005, 348, Fig. 5; Aphrodisias-Akropolis için bkz. Joukowsky 1986, 618, Fig. 444, 2; 589, Fig. 444, 3; Manisa ili Kula ilçesi Menye köyünden Anadolu Medeniyetleri Müzesi tarafından satın alınan örnek için bkz. Bostancı ve diğ. 2006, 238, Res. 24, Çiz. 23; İzmir Arkeoloji Müzesi için bkz. Akyurt – Kaya 2005, 2, Res. 1, Çiz. 1.

¹⁹ Garstang 1953, 200, Fig. 124 no. 12.

Tip 2 türü *depas*'ların en erken tarihli örnekleri Batı Anadolu sahil kesiminde ortaya çıkmıştır. Kuzeybatı Anadolu üretim merkezinden İç Kuzeybatı Anadolu'ya, İzmir ve çevresinden, İç Güney-batı Anadolu'ya bir moda olarak yayılmıştır. İç Kuzeybatı Anadolu'da Bozüyük ve Seyitömer Höyük aracılığıyla Orta Anadolu'nun kuzeyindeki Asarcık-Ilıca'ya kadar ulaşmıştır. Diğer taraftan İç Güneybatı Anadolu üretim merkezinden Orta Anadolu'nun güneyindeki Kültepe'ye ulaşmış olmalıdır.

Tip 3 (Tablo 1)

Dibe doğru daralan konik gövdeli, çok dar düz dibin üzerinden çıkan kulplar geniş ağız kenarının biraz altında son bulmaktadır. Bu tipe giren örnekler Troya'da, Poliochni'de, Asarcık-Ilıca'da ve Küllüoba'da bulunmuştur (Harita1)²⁰. Kırmızı tonlarında hamurlu *depas*'ların, dış yüzleri de aynı renk astarlı ve perdahlıdır. Az sayıda el yapımı örneğin yanında, büyük çoğunluğu çark yapımıdır. Ortalama yükseklikleri 20 cm'dir. En erken örnekleri Troya'da ETÇ II sonuna ve Asarcık-Ilıca'da ETÇ II sonu ETÇ III başına tarihlenmiştir²¹. Gelişmiş bir *depas* formu olan tip 3; ETÇ III boyunca Batı Anadolu sahil kesimi, İç Kuzeybatı Anadolu ve Orta Anadolu'nun kuzeyinde yaygın olarak görülmektedir. Ancak Orta Anadolu'nun güneyinde ve İç Güneybatı Ana-

dolu'da olmaması dikkat çekicidir. Aşağı yukarı aynı zamanda ortaya çıkan bu tip *depas*'ların, sayıca çoğunlukta olduğu Batı Anadolu'dan Orta Anadolu'ya doğru hızla yayıldığı ve bazı teknik farklılıklardan dolayı yerel atölyelerde üretilmiş olduğu düşünülmektedir.

Tip 3a (Tablo 1)

Dibe doğru daralan konik gövdeli, dipten çıkan kulplar geniş ağız kenarının biraz altına bağlanmaktadır. Bu tipin ana tipten ayrılan en belirgin özelliği sivri dipli olmasıdır. Bu tipe giren örnekler Troya'da, Merzifon-Amasya'da, Maşat Höyük'te, Oymağaç Mezarlığı'nda, Afyon İli Emirdağ İlçesi Göktaş Mevkii'nde ve Acemhöyük'te bulunmuştur (Harita 1)²². Bunların içinde çark yapımı, kalın siyah astarlı ve çok iyi perdahlı, sivri dipli ve ağzın altından çıkan kulpları gövdenin ortasına yakın yerde son bulan Acemhöyük *depas*'ı, Orta Tunç Çağı'na bu tipin geçişini göstermesi bakımından oldukça önemlidir²³. Büyük çoğunluğu çark yapımı olan *depas*'ların hepsi Erken Tunç Çağı sonuna tarihlenmektedir. Yükseklikleri 15 cm ve 26,3 cm arasında değişmektedir. Orta Anadolu'nun kuzeyinde sayıca fazla olan bu tip, Orta Anadolu'nun güneyinde,

²⁰ Troya için bkz. Spanos 1972, 98, Taf. 6, 7; Blegen ve diğ. 1950, 333, Fig. 382, 35, 425; Spanos 1972, 98 Tip VII; Poliochni için bkz. Bernabò-Brea 1976, 243, Tav. CXCIII, c; Spanos 1972, 98 Tip VII; Bernabò-Brea 1955, 152, Pl. XV, c; Asarcık-Ilıca için bkz. Orthmann 1966, Abb. 3, 12, 34, 53; Spanos 1972, 98 Tip VII; Küllüoba için bkz. Efe-Efe 2007, 267, Fig. 11.

²¹ Blegen ve diğ. 1950, 333; Orthmann 1966, 34.

²² Troya için bkz. Blegen ve diğ. 1951, 127, 169, Fig. 160, 37, 878; Spanos 1972, 98 Tip VII; Merzifon-Amasya için bkz. Schachner-Schachner 1995, 309, Res. 4; Maşat Höyük için bkz. Özgüç 1982, Şek. N, 35; Oymağaç için bkz. Silistreli 1983, 36; Göktaş Mevkii için bkz. Topbaş ve diğ. 1998, 83, Fig. 64, no. 193, Fig. 73, no. 193; Acemhöyük için bkz. Tezcan 1958, 520, Res. 4.

²³ Tezcan 1958, 520; çift kulplu seramik bardaklar metal taklidi kap olarak Orta Anadolu'da Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda varlığını sürdürmüştür. T. Özgüç, bu tipin Eski Hitit ve Hitit İmparatorluk Çağı'nda paralelinin olmadığını belirtmiştir. Bkz. Özgüç 1986b, 52, Lev. 111, 2-4.

İç Kuzeybatı Anadolu'da ve Batı Anadolu sahil kesiminde Troya'da birer örnekle temsil edilmektedir. Hamur ve astarlarına göre farklılıklar gösteren *depas*'lar yerel atölyelerde üretilmiş olmalıdır. Bu tipin, Orta Anadolu'da gelişen yerel bir *depas* varyasyonu olan ve P. Z. Spanos'un "Anadolu tipi kadeh" olarak adlandırdığı gruba benzerliği dikkat çekmektedir. Orta Anadolu'da bu tip Orta Tunç Çağı'nın başında da varlığını sürdürmüştür. Söz konusu tipin, Orta Anadolu'ya özgü yerel bir *depas* tipi olarak doğduğu ve buradan batıya doğru yayılmış olabileceği ihtimali oldukça kuvvetlidir.

Tip 4 (Tablo 1)

Düz dipli, silindirik gövdeli, dışa çekik basit ağız kenarının altından çıkan kulplar dibin biraz üzerinde birleşmektedir. Bu tipin belirgin özelliği kırmızı astarlı ve perdahlı olmasıdır. Ancak Troya'da ETÇ II'ye tarihlenen siyah astarlı bir *depas* ile ETÇ III'e tarihlenen Asarcık-Ilica, Alaca Höyük ve Denizli-Çivril *depas*'ları gri tondaki astarları ile farklılık göstermektedir. Batı ve Orta Anadolu'da oldukça yaygın kullanılan bir *depas* tipidir. Bu tipe giren *depas*'lar Troya'da, Karaağaçtepe'de, Bozüyük'te, Polatlı'da, Yağmurluköy'de, Asarcık-Ilica'da, Alaca Höyük'te, Karaoğlan'da, Burdur Arkeoloji Müzesi'nde, Aharköy'de, Uşak Arkeoloji Müzesi'nde, Sadberk Hanım Müzesi'nde, Antalya-Korkuteli'nde, Denizli-Çivril'de, Kaklık Mevkii'nde ve Poliochni'de belirlenmiştir (Harita 1)²⁴. Orta Anadolu'da Yağmurlu-

köy, Karaoğlan ile Batı Anadolu'da Aharköy *depas*'ı dışındaki *depas*'lar çarkta yapılmıştır. Ortalama yükseklikleri 14 cm ile 28 cm arasında değişmektedir. Bu tip *depas*'ların dağılım alanı; Orta Anadolu'nun kuzeyi ve güneyi, Batı Anadolu sahil kesiminin sadece kuzeyi, İç Kuzeybatı ve İç Güneybatı Anadolu'dur. En erken örnekleri Troya II'de ortaya çıkan bu tip *depas*'lar, oldukça sevilen bir *depas* formudur²⁵. Orta Anadolu'da ETÇ II'ye tarihlenen en erken tarihli örnekler Polatlı ve Karaoğlan'dan bilinmektedir²⁶. ETÇ II'ye tarihlenen diğer örnekler İç Güneybatı Anadolu'dadır. ETÇ III boyunca Orta Anadolu ve Batı Anadolu'da kullanımı devam eden bu tipin, İç Kuzeybatı Anadolu'da ilk kez ETÇ III başında ortaya çıkması dikkat çekmektedir. Kronolojik açıdan erken ve geç olmak üzere farklı iki

1951, 55, Fig. 60, 34.277; 63, Fig. 67, 35, 416, 33.180; Spanos 1972, ek Tip III 117-118; Tip III, 91- 92; Korfmann 1992, Abb. 20, 2; Zimmermann 2006, Taf. 11, no. 85, Taf. 13, no. 97; Karaağaçtepe için bkz. Demangel 1926, 60, Fig. 78, 59, Spanos 1972, Tip III, 93, Bozüyük için bkz. Körte 1899, 31, Taf. I, 9; Efe 1988, Taf. 64, 2; Spanos 1972, Tip III, 93; Polatlı için bkz. Lloyd – Gökçe 1951, 42, Fig. 10. 24; Pl. IV, a; Spanos 1972, Tip III, 93, Yağmurluköy için bkz. Özgüç-Özgüç 1953, 47, 253, Lev. XLV, 393, Lev. LIII, 498; Spanos 1972, 93 Tip III; Asarcık-Ilica için bkz. Orthmann 1966, 55, Abb. 9, 8; Spanos 1972, 93 Tip III; Alaca Höyük için bkz. Koşay 1938, 37, 49, Lev. XXXIV, Al.a. 261, Karaoğlan için bkz. Yardımcı 1985, Kat. no. 74; Burdur Arkeoloji Müzesi için bkz. Hüryılmaz 2001, 346, Şek. 1, Şek. 3, 349, Şek. 5; Aharköy için bkz. Efe 1988, 164, Taf. 64, no. 5, Uşak Arkeoloji Müzesi için bkz. Hüryılmaz 1995, 178, Şek. 1, Lev. 7, b; Sadberk Hanım Müzesi için bkz. Anlağan 1990, 69, Lev. 59, no. 31; Türkteki – Hürmüzlü 2007, 36, no. 1; 37, no. 2; Antalya-Korkuteli için bkz. Akyurt – Kaya 2005, 3, Res. 2, Çiz. 2; Denizli-Çivril için bkz. Hüryılmaz 1995, 181, Şek. 3, Lev. 7, d; Poliochni için bkz. Bernabò-Brea 1976, Tav. CXCI, c; Kaklık Mevkii için bkz. Topbaş ve diğ. 1998, 73, Fig. 56, no. 145.

²⁵ Blegen ve diğ. 1950, 285; Spanos 1972, Tip III, 92.

²⁶ Lloyd – Gökçe 1951, 42; Spanos 1972, Tip III, 93; Yardımcı 1985, Kat. no. 74.

²⁴ Troya için bkz. Blegen ve diğ. 1950, 339, Fig. 381, 35, 852; 285, Fig. 381, 36, 857; 360, Fig. 381, 35, 579; 327, Fig. 382, 36, 664; 360, Fig. 382, 35, 581; 370, Fig. 381, 37, 995; Fig. 381, 36.856; Blegen ve diğ.

grup belirginleşmektedir. ETÇ II'de belli merkezlerde bilinen bu tür *depas*'ların, ETÇ III ile birlikte yayılım alanı kültürel ilişkiler sonucunda genişlemiştir (Harita 1). Tarsus-Gözlükule'de ele geçen olasılıkla ithal, benzer bir örnek, Polatlı ve Troya *depas*'ı ile karşılaştırılmaktadır²⁷. İlk ortaya çıktığı yer olan Troya'dan Orta Anadolu'ya yayılışı iki farklı yolla olabilir; ya İç Güneybatı Anadolu üzerinden Orta Anadolu'nun kuzeyine Polatlı'ya dolaylı yoldan ulaşmış olmalı ya da ETÇ II'de Troya ile –İç Kuzeybatı Anadolu'da ETÇ III'te ilk kez ortaya çıktığı için– direkt Orta Anadolu bağlantısı sonucunda Polatlı'da bu tip *depas* ortaya çıkmış olmalıdır. Hamur özelliklerinin birbirinden farklı olması, yerel atölyelerde üretildiklerini göstermektedir. Arkeolojik belgelere göre Troya ile Orta Anadolu'nun kuzeyinin kültürel ilişkileri oldukça yoğundur. Söz konusu *depas* tipi iki bölge arasındaki direkt bir bağlantı sonucunda ortaya çıkmış olmalıdır.

Tip 4a (Tablo 1)

Düz dipli ve silindirik gövdelidir. Dışa çekik ağız kenarının altından çıkan kulplar dibin biraz üzerinde birleşmektedir. Ana tip ile aynı form özelliklerini göstermekle birlikte gövde üzerinde boya bezeme olması bakımından farklı olan *depas*'lar, ana tipin bir varyasyonudur. Tip 4a türü *depas*'lar Beycesultan'da, Kültepe'de ve Hacıbektas-Suluca Karahöyük'te bulunmuştur (Harita 1)²⁸. Yükseklikleri 15

cm ile 27 cm arasında değişen *depas*'lar, soluk devetüyü, kırmızı ve kahverengi tonlarında hamurlu ve çark yapımıdır. Bu tipin en belirgin özelliği olan gövde üzerinde boya bezeme iki farklı türde ortaya çıkmaktadır. Batı Anadolu'da Beycesultan *depas*'ının devetüyü tonda astarı üzerine, gövdenin tamamını kaplayacak şekilde, mat kırmızı boya ile zikzak motifleri yapılmıştır²⁹. Orta Anadolu'da ise, boyama geleneği dikine yapılan kırmızı şeritlerle ortaya çıkmaktadır. Orta Anadolu'nun güneyindeki Kültepe ve Hacıbektas-Suluca Karahöyük *depas*'larının gövdelerinin ortası ağızdan dibe kadar kalın veya ince şerit şeklinde kırmızı veya kırmızimsı kahverengi tonda dikine boyanmıştır³⁰. ETÇ IIIB'ye tarihlenen Beycesultan *depas*'ı ETÇ III'ün başına tarihlenen Orta Anadolu örneklerinden biraz daha geç bir tarihe aittir. Batı Anadolu'da Beycesultan dışında boya bezemeli *depas* geleneği bilinmemektedir. Bu dönemde İç Güneybatı Anadolu ile Orta Anadolu'nun güneyi arasında kültürel ilişkilerin varlığı bilinmemektedir³¹. Boya bezeme özelliği ile Batı Anadolu'da tek örnek olan Beycesultan *depas*'ı, büyük olasılıkla Orta Anadolu bağlantılı bir esinlenmenin sonucu olarak üretilmiş olmalıdır.

Tankard'lar (Harita 2)

Tankard'lar, Erken Tunç Çağı'nda Kıta Yunanistan ve Anadolu'da oldukça geniş bir alanda karşımıza çıkan moda kap formlarındandır. Kıta Yunanistan'da Argolis Bölgesi'nde Lerna IV-Erken

²⁷ Mellink 1956, 142, Fig. 265, no. 483.

²⁸ Beycesultan için bkz. Lloyd – Mellaart 1962, 242; Kültepe için bkz. Özgüç 1986a, 40, Fig. 3-27; Genouillac 1926, Taf. 49; Spanos 1972, 93 Tip III; Hacıbektas-Suluca Karahöyük için bkz. Edgü 1983,

A. 276.

²⁹ Lloyd – Mellaart 1962, 242, Fig. P. 67, 2.

³⁰ Özgüç 1986a, 40; Genouillac 1926, Taf. 49; Edgü 1983, A. 276.

³¹ Özgüç 1964, 35.

Hellas III Dönemi'nde hızlı çarkta yapılmış *tankard*'lar bilinmektedir³². İçki içmede kullanıldığı kabul edilen *tankard* türü kaplar, Orta ve Batı Anadolu'da ortak içki kültürünün varlığını belgelemektedir. Her iki bölgede kültürel ilişkileri gösteren iki ana tip ve iki alt tip olmak üzere dört tip *tankard* belirlenmiştir.

Tip 1 (Tablo 1)

Düz dipli, yuvarlak kesitli çift kulplu, düz basit ağız kenarlı ve küresel gövdelidir. En belirgin özelliği çift kulplu olmasıdır. Bu tipe giren *tankard*'lar Elmalı Karataş'ta, Yortan'da, Troya'da, Kültepe'de, Acmehöyük'te, Takmak-Eskişehir'de, Emporio'da ve Bakla Tepe'de ele geçmiştir (Harita 2)³³. Bu tip *tankard*'lar 7,9 cm ile 21,6 cm arasında değişen yüksekliklerine göre oldukça farklı boyutlara sahiptir. Kulpların gövde üzerinde –ağız kenarından dibe kadar– bağlandığı yer, üretim yerine göre farklılık göstermektedir. Siyah, devetüyü ve kırmızı tonlarında olmak üzere üç farklı astar uygulaması mevcuttur. Troya ve Elmalı Karataş'ta birer siyah astarlı *tankard* varken; Kültepe'de iki, Acmehöyük'te bir ve Troya'da iki devetüyü astarlı *tankard* mevcuttur. Çoğunluğu oluşturan diğer *tankard*'lar kırmızı astarlı-

dır. Elmalı-Karataş ve Troya'da çok az sayıda el yapımı *tankard* bulunmakla birlikte, büyük çoğunluğu çark yapımıdır. Bu tip *tankard*'lar ilk kez ETÇ II'de ortaya çıkmış ve ETÇ III sonuna kadar kullanılmıştır. En erken örnekleri Batı Anadolu'da Troya, Bakla Tepe, Yortan ve Elmalı-Karataş'ta ortaya çıkmıştır. İç Kuzeybatı Anadolu ve Orta Anadolu'nun güneyinde ise ETÇ III'e tarihlenen daha geç örnekleri görülmektedir. Batı Anadolu sahil kesiminde Troya'da ilk kez ortaya çıkan çeşitli formdaki *tankard*'lar oldukça fazla sayıdadır. Bu nedenden dolayı Troya, *tankard* türü kapların ilk üretim merkezleri arasında olmalıdır. Kronolojilerine göre Troya'dan Batı Anadolu'nun iç kesimlerine, İç Kuzeybatı Anadolu ve İç Güneybatı Anadolu'ya dağılan *tankard*'lar, İç Güneybatı Anadolu'dan kültürel ilişkiler sonucunda Orta Anadolu'nun güneyine ulaşmış olmalıdır. Hamur özellikleri bakımından farklılıklar gösteren *tankard*'lar yerel atölyelerde üretilmiştir. Bölgeler arası kültürel ilişkiler sonucunda, çok sevilen, moda bir içki kabı olmuştur. Güney Anadolu'da Tarsus Gözlükule'de ETÇ III'e, Mersin Yumuktepe'de ETÇ II'ye tarihlenen Batı Anadolu seramik grubu içinde *tankard*'ların bulunmuş olması, söz konusu modanın Anadolu'nun güney sahiline kadar indiğini göstermesi bakımından önem taşımaktadır³⁴.

Tip 1a (Tablo 1)

Ana tip ile aynı özelliklere sahip olmakla birlikte, bu tipin en belirgin özelliği gövde üzerinde yiv veya kabartma beze-

³² Rutter ve diğ. 1995, 464-465, Tab. S.112b.

³³ Elmalı-Karataş için bkz. Mellink 1967, 259, Fig. 83, 46; Mellink 1965, 250, Pl. 65, 36; Yortan için bkz. Hutchinson 1933, 214, Pl. XXIX, 3 b; Kamil 1982, 108, Fig. 79, 269 ve 271; Troya için bkz. Blegen ve diğ. 1950, 287, Fig. 380, 36.740, 36.743; 371, Fig. 379, 37.1129; 355, Fig. 379, 35.566; 373, Fig. 380, 35, 456; 345, Fig. 380, 35.415; Spanos 1972, 110; Kültepe için bkz. Özgüç 1986a, 41, Fig. 3.31, 41, Fig. 3.32, 3.33; Acmehöyük için bkz. Özgüç 1986a, 41, Fig. 3.34; Takmak-Eskişehir için bkz. Schachner-Schachner 1995, 308; Res. 2; Emporio için bkz. Hood 1982, 556, Fig. 248, no. 2532; Bakla Tepe için bkz. Şahoğlu 2005, Fig. 6, Fig. 7; Şahoğlu 2004, 256, Res. 1a.

³⁴ Mellink 1956, 142, Fig. 265, no. 472 ve 480; Garstang 1953, 200, Fig. 124, no. 10.

me bulunmasıdır. Bezemeli çift kulplu *tankard*'lar Troya'da, Manisa-Alaşehir'de, Kusura'da ve Kaklık Mevkii'nde bulunmuştur (Harita 2)³⁵. ETC II'ye tarihlenen en erken örnekleri Troya'da olan *tankard*'lar ETC III boyunca kullanılmıştır. Grimsi-siyah, kırmızı ve devetüyü tonlarında astarlı olan *tankard*'ların yükseklikleri 9 ile 27 cm arasındadır. Teknik özellikleri bakımından çeşitlilik gösteren *tankard*'lar, yerel özelliklerinden dolayı yerel atölyelerde üretilmiştir. Omzunda düğmecik şeklinde bezemeler bulunan Kusura örneği dışındakilerde yatay yivler bulunmaktadır. Yatay yiv bezeme geleneği açısından Tip 1a grubu *tankard*'lar, Pisidya türü *depas*'ları hatırlatmaktadır. Orta Anadolu'da bu tip *tankard*'ların bulunmaması dikkat çekicidir. Batı Anadolu'da Troya'dan İç Batı Anadolu'ya kadar uzanan bölgede yaygın olarak kullanılmıştır.

Tip 2 (Tablo 1)

Düz dipli, tek yuvarlak kesitli kulplu, düz basit ağız kenarlı ve küresel gövdelidir. Tip 1 türü *tankard*'lardan ayıran en belirgin özelliği tek kulplu olmasıdır. Bu tipe giren örnekler Kanlıgeçit'te, Troya'da, Poliochni'de, Bakla Tepe'de, İasos'ta, Küllüoba'da, Kaklık Mevkii'nde, Afşar Köyü bağları - Afyon - Dinar'da, Demircihüyük - Sarıket' te, Sadberk Hanım Müzesi'nde, Elmalı - Karataş'ta, Aphrodisias'da, Pekmez Höyük'te, Kusura'da, Yalvaç'ta, Beycesultan'da, Ilica'da, Alişar'da, Acemhöyük'te belirlenmiştir (Harita 2)³⁶. El yapımı en erken *tankard* örneği İç Güneybatı Anadolu'da Aphrodisias - Pekmez Höyük'te bulunmuştur. ETC I sonu - ETC II başına tarihlenen bu örnek, Tip 2 türü *tankard*'ların öncü formudur. Batı Anadolu sahil kesiminde el yapımı en erken örnekler ise ETC II başında Troya'da ortaya çıkartılmıştır³⁷. Daha sonra gelişen çark teknolojisiyle birlikte çarkta yapılmaya

³⁵ Troya için bkz. Blegen ve diğ. 1950, 354, Fig. 380, 35.558; 330, Fig. 379, 35.426; Spanos 1972, 110; Manisa-Alaşehir için bkz. Schachner - Schachner 1995, 308, Res. 3; Kaklık Mevkii için bkz. Topbaş ve diğ. 1998, 69, Fig. 53, no. 133, Fig. 69 no. 133; Kusura için bkz. Topbaş ve diğ. 1998, 77, Fig. 63, no. 184, Fig. 72, no. 184.

³⁶ Kanlıgeçit için bkz. Özdoğan ve diğ. 1997, 79, Res. 25; Korfmann 2001, 204, Res. 406; Troya için bkz. Blegen ve diğ. 1950, 260, Fig. 378, 37.1183; 274, Fig. 378, 33.229; 275, Fig. 378, 36.1154; 285, Fig. 378, 36.845; 300, Fig. 378, 37.69; Blegen ve diğ. 1951, 77, Fig. 68, 34.373; 34.364; 33.150; 92, Fig. 68, 37.1119; 41, Fig. 68, 34.380; 33.204; 50, Fig. 68, 33.242; 51, Fig. 68, 33.199; 33.239; 87, Fig. 69, 34.403; 34.332; 42, Fig. 69, 34.381; 78, Fig. 69, 33.191; 52, Fig. 69, 33.240; 33.197; 33.178; 64, Fig. 69, 33.144; Poliochni için bkz. Bernabò-Brea 1964, Tav. CXLIII, a-f; Bakla Tepe için bkz. Şahoğlu 2005, Fig. 6; Şahoğlu 2008b, Fig. 3; Şahoğlu 2004, 256, Res. 1b; Şahoğlu 2008a, 500, Fig. 10 sol baş; İasos için bkz. Pecorella 1984, Tav. XXXIV, no. 129; Küllüoba için bkz. Efe 2000, 119, 128, Res. 10; Efe - İlaşlı 1997, 605, Pl. III, 4; Pl. III, 5; Efe-Efe 2007, 267, Fig. 10; Kaklık Mevkii için bkz. Topbaş ve diğ. 1998, 69, Fig. 52, no. 125; no. 126; Fig. 54, no. 137; Fig. 55, no. 140; 77, Fig. 58, no. 164; Afşar Köyü Bağları-Dinar-Afyon için bkz. Topbaş ve diğ. 1998, 83, Fig. 64, no. 199; Demircihüyük Sarıket Mezarlığı için bkz. Seeher 2000, 100, Abb. 36, G.294, b; 103, Abb. 38, G.3317, a; Sadberk Hanım Müzesi için bkz. Türkteki - Hürmüzlü 2007, 40, no. 5; 41, no. 6; Elmalı-Karataş için bkz. Warner 1994, Pl. 173, f, KA 485; Pl. 175, d, KA 462; Mellink 1964, Pl. 80, Fig. 14; Edgü 1983, 157, no. 418; Mellink 1965, 244, Pl. 61, 12; Aphrodisias-Akropolis için bkz. Joukowsky 1986, 392- 393, Fig. 326, 4; Pekmez Höyük için bkz. Joukowsky 1986, 564 Fig. 405, 19; Kusura için bkz. Topbaş ve diğ. 1998, 83, Fig. 63, no. 185; no. 191; Beycesultan için bkz. Lloyd - Mellaart 1962, 190, Fig. P46, 2, 179; 210, Fig. P51, 5, 209, 211; 226, Fig. P59, 9, 227; Ilica için bkz. Orthmann 1966, 65, Abb. 5, 4, 54; Alişar için bkz. Schmidt 1932, 114, Fig. 134; Acemhöyük için bkz. Özgüç 1986a, 41, Fig. 3-35.

³⁷ Blegen ve diğ. 1950, 260, Fig. 378, 37.1183.

devam edilmiştir. Anadolu'da bilinen tek metal örnek Troas Bölgesi'nde ele geçmiştir. ETC II'ye tarihlenen gümüş *tankard*; pişmiş toprak örneklerin metal taklidi olarak üretilmiş olduğunu göstermesi bakımından önemlidir³⁸. İç Güneybatı Anadolu'da Beycesultan'da ETC II'ye tarihlenen el yapımı bir *tankard*, Afyon üzerinden gelmiş Batı Anadolu kökenli ithal seramik olarak değerlendirilmiştir³⁹. Batı Anadolu'da Kuzeybatı Anadolu ve İç Güneybatı Anadolu olmak üzere iki üretim merkezi vardır⁴⁰. İç Batı Anadolu'da oldukça yaygın olan bu tip *tankard*'lar kültürel ilişkiler sonucunda, ETC III'te Orta Anadolu'nun kuzeyi ve güneyinde yayılmıştır (Harita 2). Yükseklikleri 7 cm ve 19 cm arasında değişmektedir. En erken tarihli Aphrodisias-Pekmez Höyük örneği kırmızı astarlıdır⁴¹. Grimsi-siyah tonda astarlı Troya, Kanlıgeçit ve Demircihüyük'te birer örnek olmakla birlikte⁴², diğer örneklerin hepsi kırmızı astarlıdır. Çift kulplu *tankard*'lara göre sayıca fazla olan tek kulplu *tankard*'ların Batı ve Orta Anadolu'da dağılım alanı da oldukça geniştir (Harita 2). Dolayısıyla tek kulplu *tankard*'lar, Erken Tunç Çağı boyunca daha yaygın bir biçimde kullanılmıştır.

Tip 2a (Tablo 1)

Düz dipli, yuvarlak kesitli tek kulplu, düz basit ağız kenarlı ve küresel gövdeli olan *tankard*'ların, ana tipten ayrılan en

belirgin özellikleri gövdelerinde bezeme bulunmasıdır. Bu tipe giren *tankard*'lar Elmalı-Karataş'ta ve Afyon Müzesi'nde belirlenmiştir (Harita 2)⁴³. Elmalı-Karataş örneği 16 cm ve Afyon örneği 9,2 cm yüksekliktedir. Her ikisi de ETC II'ye tarihlenen *tankard*'lar üzerinde oluk ve kabartma bezeme yapılmıştır⁴⁴. Pisidy türü *depas*'ların gelenğinde koyu gri astarlı, çark yapımı Elmalı-Karataş örneğinin karın kısmında dört sıra yatay oluk bezeme vardır. Kırmızımsı-kahve astarlı Afyon örneğinin gövdesinde ise dikey kabartma bezemeler yapılmıştır. Sadece İç Güneybatı Anadolu'da ele geçen bu tip tek kulplu ve bezemeli *tankard*'lar, ana tipin yerel atölyelerde bölgesel bezeme özellikleriyle üretilmiş varyasyonudur.

Değerlendirme ve Sonuç

Seramik kaplar bir kültürün en belirleyici özellikteki unsuru olması, kolay taklit edilebilmeleri ve taşınabilmeleri bakımından kültürel ilişkileri en iyi yansıtan malzeme grubudur. Erken Tunç Çağı boyunca Batı ve Orta Anadolu'da çeşitli seramik kültürleri gelişmiştir. Çömlekçilikteki gelişmelere paralel olarak Anadolu'da yeni formlar ortaya çıkmıştır. Bu formlar arasında *depas* ve *tankard* türü kaplar da yer almaktadır. Yerel özellikteki seramikler, zaman zaman asıl dağılım alanı dışına taşmış ve geniş bir coğrafyada *depas*, *tankard* gibi moda bir kap şekliyle ortaya çıkmıştır. Batı Anadolu'da *depas* ve *tankard* türü kapların metal örneklerinin varlığı, pişmiş toprak kapların metal kapları taklit etmiş olabileceğini göstermek-

³⁸ Schliemann 1881, 467, no. 779.

³⁹ Lloyd – Mellaart 1962, 190, Fig. P46, 2, 179.

⁴⁰ Blegen ve diğ. 1950, 260; Joukowsky 1986, 564.

⁴¹ Joukowsky 1986, 564.

⁴² Blegen ve diğ. 1950, 300, Fig. 378, 37.69; Korfmann 2001, 204, Res. 406; Secher 2000, 100, Abb. 36, G.294, b.

⁴³ Elmalı-Karataş için bkz. Edgü 1983, 157, no. 419; Afyon Müzesi örneği için bkz. Topbaş ve diğ. 1998, 83, Fig. 64, no. 198.

⁴⁴ Edgü 1983, 157; Topbaş ve diğ. 1998, 83.

tedir. Erken Tunç Çağı'nda kültürel ilişkileri yansıtan *depas* ve *tankard* türü kapların ilk ortaya çıktığı bölge Batı Anadolu'dur. Batı Anadolu ile kültürel ilişkiler sonucunda hem ithal hem de yerel taklitleri ve çeşitli tipleriyle Orta Anadolu'da ortaya çıkmıştır. Bu kapların dağılımı aynı zamanda hangi yolları izleyerek Orta Anadolu'ya gelmiş olabileceğini belgeler niteliktedir. Batı Anadolu'da mevcut üretim merkezlerinden Pisidya Bölgesi Orta Anadolu'nun güneyini, Kuzeybatı Anadolu üretim merkezi Orta Anadolu'nun kuzeyini yoğun bir şekilde etkilemiştir. İç Güneybatı Anadolu ile Orta Anadolu'nun güneyi arasındaki kültürel bağlantılar aynı zamanda mimari ve küçük buluntularla da kurulmaktadır⁴⁵. Diğer taraftan İç Kuzeybatı Anadolu ile Orta Anadolu'nun kuzeyi arasında seramik ve küçük buluntularla kanıtlanan kültürel ilişkilerin varlığı bilinmektedir. Batı Anadolu'ya özgü kap formları olan *depas* ve *tankard* türü kapların Orta Anadolu'da ele geçmesi; Erken Tunç Çağı'nda Ege Dünyası içinde bulunan Batı Anadolu'nun doğudaki –Orta Anadolu'daki– komşularıyla da kültürel bağlantıları olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Söz konusu bağlantılar her iki bölge arasında gelişen karşılıklı ticari ilişkilerle sağlanmış olmalıdır. *Depas* ve *tankard* türü kapların ETÇ II-III boyunca Orta Anadolu'da Kültepe, Acemhöyük, Alishar, Alaca Höyük, Maşat Höyük gibi yerleşimlerde ortaya çıkması, batı ile kurulan ticari ilişkilerin belli başlı büyük merkezler aracılığıyla sürdürülmüş olabileceğini göstermektedir. Daha önce T. Özgüç'ün Kültepe buluntularından yo-

la çıkararak belirttiği gibi⁴⁶, yukarıda bahsedilen merkezlerin M.Ö. 2. bindeki ticari faaliyetlerinin temellerinin M.Ö. 3. binde atılmış olduğu sonucu çıkmaktadır.

Harita ve Tablo Listesi:

Harita 1. *Depas*'ların Batı ve Orta Anadolu'da dağılım haritası.

Harita 2. *Tankard*'ların Batı ve Orta Anadolu'da dağılım haritası.

Tablo 1. Batı ve Orta Anadolu'da kültürel ilişkiler gösteren *depas* ve *tankard* tiplerinin kronolojik tablosu. (*Depas*'lar *Tip 1*: Schachner – Schachner 1995, Res.5; *Tip 1a*: Akdeniz 2001, Lev.1; *Tip 1b*: Schachner – Schachner 1995, Res.5; *Tip 2*: Joukowsky 1986, Fig. 426, 9; *Tip 2a*: Joukowsky 1986, Fig. 444, 2; *Tip 3*: Spanos 1972, Taf. 6,7; *Tip 3a*: Schachner – Schachner 1995, Res. 4; *Tip 4*: Blegen ve diğ. 1951, Fig. 60, 34.277; *Tip 4a*: Orthmann 1963, Taf. 81, 27/06; *Tankard*'lar *Tip 1*: Schachner – Schachner 1995, Res. 2; *Tip 1a*: Schachner – Schachner 1995, Res. 3; *Tip 2*: Schmidt 1932, Pl. XII; *Tip 2a*: Şahoğlu 2004, Res. 1b'den uyarlanmıştır).

⁴⁵ Özgüç 1964, 27, 35.

⁴⁶ Özgüç 1986a, 43.

KAYNAKÇA

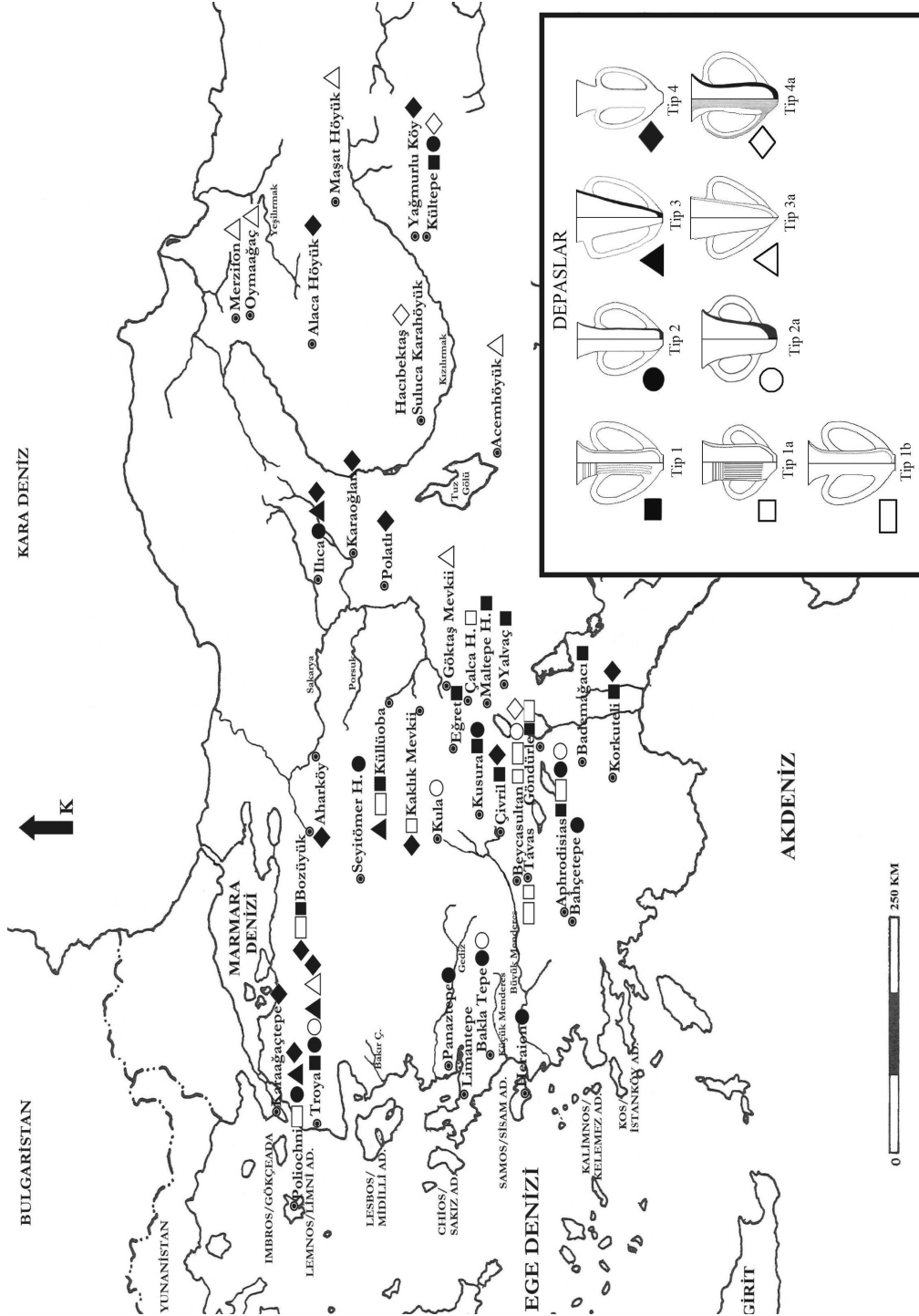
- Akdeniz 2001 E. Akdeniz, "Pisidya Türünde Bir Depas Amphikypellon", *Olba* IV, 2001, 19-27.
- Akyurt – Kaya 2005 A. Akyurt – S. Kaya, "İzmir Arkeoloji Müzesi Tarafından Satın Alınan Bir Grup Depas Amphikypellon", *Anadolu* 28, 2005, 1-12.
- Anlağan 1990 Ç. Anlağan, "Sadberk Hanım Müzesi'nde Bulunan Bir Grup Eski Tunç Çağı Eseri", *TürkTK* X.I, 1990, 65-70.
- Barnett 1963- 4 R. D. Barnett, "A Review of Acquisitions 1955-62 of Western Asiatic Antiquities", *BMQ* XXVII, 1963-4, 79-88.
- Bernabò-Brea 1955 L. Bernabò-Brea, "A Bronze Age House at Poliokhni (Lemnos)", *PPS* XXI, 1955, 144-155.
- Bernabò-Brea 1964 L. Bernabò-Brea, *Poliokhni Città Preistorica Nell'isola Di Lemnos* vol. I, 1 Testa, 2 Tavole (1964).
- Bernabò-Brea 1976 L. Bernabò-Brea, *Poliokhni Città Preistorica Nell'isola Di Lemnos* vol. II, 1-2 Testa E Tavole (1976).
- Bilgen 2008 A. N. Bilgen, "Seyitömer Höyüğü 2006 Yılı Kazısı", *KST* 29.1, 2008, 321-332.
- Blegen ve diğ. 1950 C. W. Blegen – J. L. Caskey – M. Rawson – J. Sperling, *Troy General Introduction the First and Second Settlements, Volume I* (1950).
- Blegen ve diğ. 1951 C. W. Blegen – J. L. Caskey – M. Rawson, *Troy The Third, Fourth, and Fifth Settlements, Volume II* (1951).
- Bostancı ve diğ. 2006 O. Bostancı – N. Kolonkaya-Bostancı – U. Deniz – U. Oğuzhanogulları, "Erken Tunç Çağı Anadolu Ticaret Ağına Yeni Bir Katkı: Kula Bölgesinden Bir Grup Erken Tunç Çağı Seramiği", *AMMY* 2005, 2006, 221-269.
- Demangel 1926 R. Demangel, *Fouilles Du Corps D'Occupation Français de Constantinople Le Tumulus Dit De Protésilas*, (derl.), E. De Bocard (1926).
- Duru 2003 R. Duru, "Bademağacı Kazıları 2000 ve 2001 Yılları Çalışma Raporu", *Bulleten* LXVI-246, 2003, 550-594.
- Edgü 1983 F. Edgü (derl.), *Anadolu Medeniyetleri I Tarih Öncesi / Hitit / İlk Demir Çağı* (1983).
- Efe 1988 T. Efe, *Demircibüyük III, 2. Die Keramik 2 C Die Frühbronzezeitliche Keramik der Jüngeren Phasen (ab Phase H)* (1988).
- Efe 2000 T. Efe, "Küllüoba 1998 Yılı Kazısı", *KST* 21.1, 2000, 117-128.

- Efe – İlaslı 1997 T. Efe – A. İlaslı, “Pottery Links Between The Troad and Inland Northwestern Anatolia During the Trojan Second Settlement”, içinde: Chr. G. Doulas – V. La Rosa (derl.), *Poliocbni El'Antica Età Del Bronzo Nell'Egeo Settentrionale, Convegno InternaiZIONALE Atene, 22- 25 Aprile 1996, Acura di* (1997) 596-609.
- Efe – Türkteki 2005 T. Efe – M. Türkteki, “The Stratigraphy and Pottery of the Period Transitional Into the Middle Bronze Age at Küllüoba (Seyitgazi, Eskişehir)”, *Anatolia Antiqua* XIII, 2005, 119-144.
- Efe – Efe 2007 T. Efe – D. Ş. M. Ay Efe, “The Küllüoba Excavations and The Cultural/Political Development of Western Anatolia Before the Second Millennium BC”, içinde: M. Alparslan – M. Doğan-Alparslan, H. Peker (derl.), *Belkıs Dinçol ve Ali Dinçol'a Armağan, VITA* (2007) 251-267.
- Erkanal 2000 A. Erkanal, “1998 Panaztepe Kazı Sonuçları”, *KST* 21.1, 2000, 279-286.
- Erkanal – Günel 1997 H. Erkanal – S. Günel, “1995 Liman Tepe Kazıları”, *KST* 18.1, 1997, 231-260.
- French 1969 D. H. French, *Anatolia and the Aegean in the Third Millennium B.C.* (1969).
- Garstang 1953 J. Garstang, *Prehistoric Mersin Yümük Tepe in Southern Turkey* (1953).
- Genouillac 1926 H. De Genouillac, *Céramique Cappadocienne, Tome I, Introduction, Collection Chantr Musée du Louvre* (1926).
- Hood 1982 S. Hood, *Excavations in Chios 1938-1955: Prehistoric Emporio and Ayio Gala, Volume II* (1982).
- Huot 1982 J. L. Huot, *Les Céramiques Monochromes Lissées en Anatolie A L'Époque Du Bronze Ancien* (1982).
- Hutchinson 1933 R. W. Hutchinson, “Uruk and Yortan”, *Iraq* II.1, 1933, 211-222.
- Hüryılmaz 1995 H. Hüryılmaz, “Uşak Arkeoloji Müzesinden Bir Grup ‘Depas Amphikypellon’ ”, içinde: A. Erkanal – H. Erkanal – H. Hüryılmaz – A. T. Ökse – N. Çınardalı – S. Günel – H. Tekin – B. Uysal – D. Yalçıklı (derl.), *İ. Metin Akçurt, Bahattin Devam Am Kitabı: Eski Yakındoğu Kültürleri Üzerine İncelemeler* (1995) 177-188.
- Hüryılmaz 2001 H. Hüryılmaz, “Burdur Arkeoloji Müzesi'nden Bir Grup Depas”, *AMMY* 2000, 2001, 342-359.
- Joukowsky 1986 M. S. Joukowsky, *Prehistoric Aphrodisias An Account of the Excavations and Artifacts Studies* (1986).

- Kamil 1982 T. Kamil, *Yortan Cemetery in the Early Bronze Age of Western Anatolia* (1982).
- Korfmann 1992 M. Korfmann, "Troia-Ausgrabungen 1990 and 1991", *StTroica* 2, 1992, 1-41.
- Korfmann 2001 M. Korfmann, "Tarih Öncesi Yerleşim Yeri Hisarlık Tepesi Aşağıdan Yukarıya "Troia'nın On Kenti", içinde: S. Bulgurlu Gün (çev.), B. Theune-Grosskopf (derl.), *Troia Düş ve Gerçek* (2001) 203-204.
- Koşay 1938 H. Z. Koşay, *Türk Tarıh Kurumu Tarafından Yapılan Alaca Höyük Hafriyatı 1936'daki Çalışmalara ve Keşiflere Ait İlk Rapor* (1938).
- Körte 1899 A. Körte, "Kleinasiathe Studien IV. Ein Altphrygischer Tumulus bei Bos-öyük (Lamunia)", *MKDAI AA XXIV*, 1899, 1-45.
- Lamb 1937 W. Lamb, "Excavations at Kusura near Afyon Karahisar II", *Archaeologia* 87, 1937, 217-273.
- Lloyd – Gökçe 1951 S. Lloyd – N. Gökçe, "Excavations at Polatlı", *AnatSt* 1, 1951, 21-62.
- Lloyd – Mellaart 1962 S. Lloyd – J. Mellaart (derl.), *Beycesultan Vol. I, The Chalcolithic and Early Bronze Age Levels* (1962).
- Marangou ve diğ. 2006 L. Marangou – C. Renfrew – C. Dumas – G. Gavalas, *Markiani, Amorgos An Early Bronze Age Fortified Settlement Overview of the 1985- 1991 Investigations* (2006).
- Mellink 1956 M. Mellink, "Bronze Age Pottery", içinde: H. Goldmann (derl.), *Excavations at Gözlükule, Tarsus, From Neolithic through the Bronze Age Vol. II* (1956) 92-229.
- Mellink 1964 M. Mellink, "Excavations at Karataş-Semayük in Lycia, 1963", *AJA* 68, 1964, 269-278.
- Mellink 1965 M. Mellink, "Excavations at Karataş-Semayük in Lycia, 1964", *AJA* 69.3, 1965, 241-251.
- Mellink 1967 M. Mellink, "Excavations at Karataş-Semayük in Lycia, 1966", *AJA* 71.3, 1967, 251-267.
- Mellink 1968 M. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", *AJA* 72, 1968, 125- 147.
- Milojčić 1961 V. Milojčić, *Samos Band I. Die Prähistorische Siedlung Unter Dem Heraion, Grabung 1953 und 1955* (1961).
- Orthmann 1963 W. Orthmann, *Die Keramik der frühen Bronzezeit aus Inneranatolien* (1963).
- Orthmann 1966 W. Orthmann, "Untersuchungen auf dem Asarcık Höyük bei Ilica", *IstMitt* 16, 1966, 27-88.
- Öktü 1973 A. Öktü, *Die Intermediate-Keramik in Kleinasien* (1973).

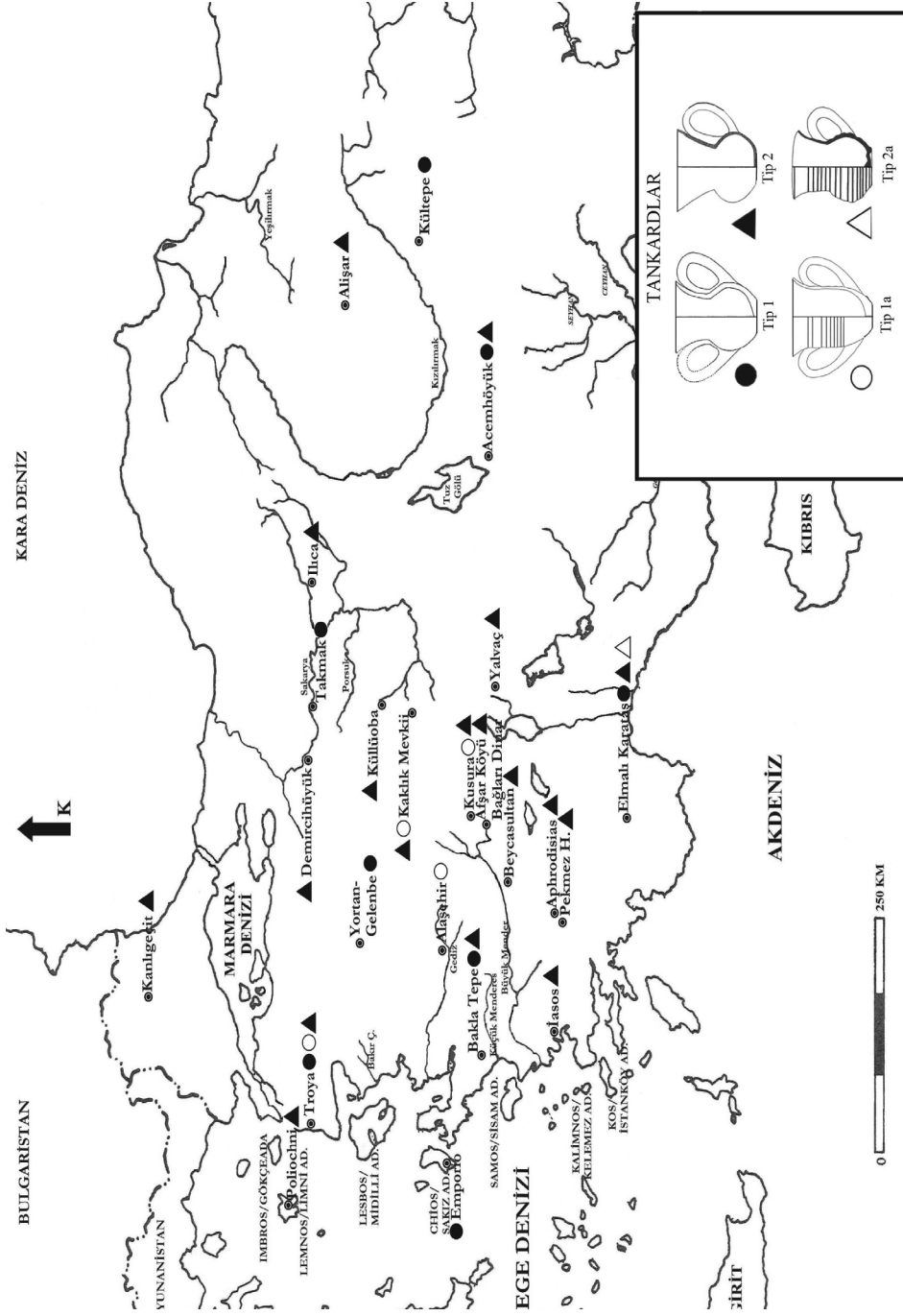
- Özdoğan ve diğ. 1997 M. Özdoğan – H. Parzinger – N. Karul, “Kırklareli Höyüğü 1995 Yılı Kazısı”, *KST* 18.1, 1997, 53-80.
- Özgüç 1957 N. Özgüç, “Kültepe Kazılarında Bulunan Mermer İdol ve Heykelcikler”, *Belleten* XXI.81, 1957, 61-70.
- Özgüç 1964 T. Özgüç, “Yeni Araştırmaların Işığında Eski Anadolu Arkeolojisi”, *Anadolu* 7, 1964, 23-42.
- Özgüç 1982 T. Özgüç, *Maşat Höyük II, Boğazköy'ün Kuzeydoğusunda bir Hitit Merkezi* (1982).
- Özgüç 1986a T. Özgüç, “New Observations on the Relationship of Kültepe with Southeast Anatolia and North Syria during the Third Millennium B.C.”, içinde: J. V. Canby – E. Porada – B. S. Ridgway – T. Stech (derl.), *Ancient Anatolia Aspects of Change and Cultural Development Essays in Honor of Machteld J. Mellink* (1986) 31-47.
- Özgüç 1986b T. Özgüç, *Kültepe Kanış II Eski Yakındoğu'nun Ticaret Merkezinde Yeni Araştırmalar* (1986).
- Özgüç-Özgüç 1953 T. Özgüç – N. Özgüç, *Kültepe Kazısı Raporu 1949* (1953).
- Özsait 2000 M. Özsait, “1998 Yılı Harmanören (Göndürle Höyük) Mezarlık Kazısı”, *KST* 21.1, 2000, 371-380.
- Pecorella 1984 P. E. Pecorella, *La Cultura Prehistorica di Iasos in Caria* (1984).
- Podzuweit 1979 C. Podzuweit, *Trojanische Gefäßformen der frühbronzezeit in Anatolien, der Ägäis und angrenzenden Gebieten* (1979).
- Renfrew 1972 C. Renfrew, *Emergence of Civilisation the Cyclades and the Aegean in the Third Millennium B.C.* (1972).
- Rutter ve diğ. 1995 J. B. Rutter – E. C. Banks – M. Attas – P. P. Betancourt – R. G. V. Hancock – R. E. Jones – G. H. Myer – S. J. Vaughan, *Lerna A Preclassical Site in the Argolid, volume III, The Pottery of Lerna IV* (1995).
- Schachner – Schachner 1995 Ş. Schachner – A. Schachner, “Ürgüp ve Nevşehir Müzele-
rindeki ‘*depa amphikypellon*’ ve ‘*tankar*’ tipi kaplar ve düşündükleri”, içinde: A. Erkanal – H. Erkanal – H. Hüryılmaz – A. T. Ökse – N. Çınardalı – S. Günel – H. Tekin – B. Uysal – D. Yalçıklı (derl.), *İ. Metin Akçurt, Babattin Devam Anı Kitabı: Eski Yakındoğu Kültürleri Üzerine İncelemeler* (1995) 307-316.
- Schliemann 1881 H. Schliemann, *Illios The City and Country of the Trojans*, Reprint Edition (1976).
- Schmidt 1932 E. F. Schmidt, *The Alisbar Hüyük Seasons of 1928 and 1929, Researches in Anatolia*, Part I, OIP 19.IV (1932).
- Seeher 2000 J. Seeher, *Die bronzezeitliche Nekropole von Demircihüyük-Saruket* (2000).

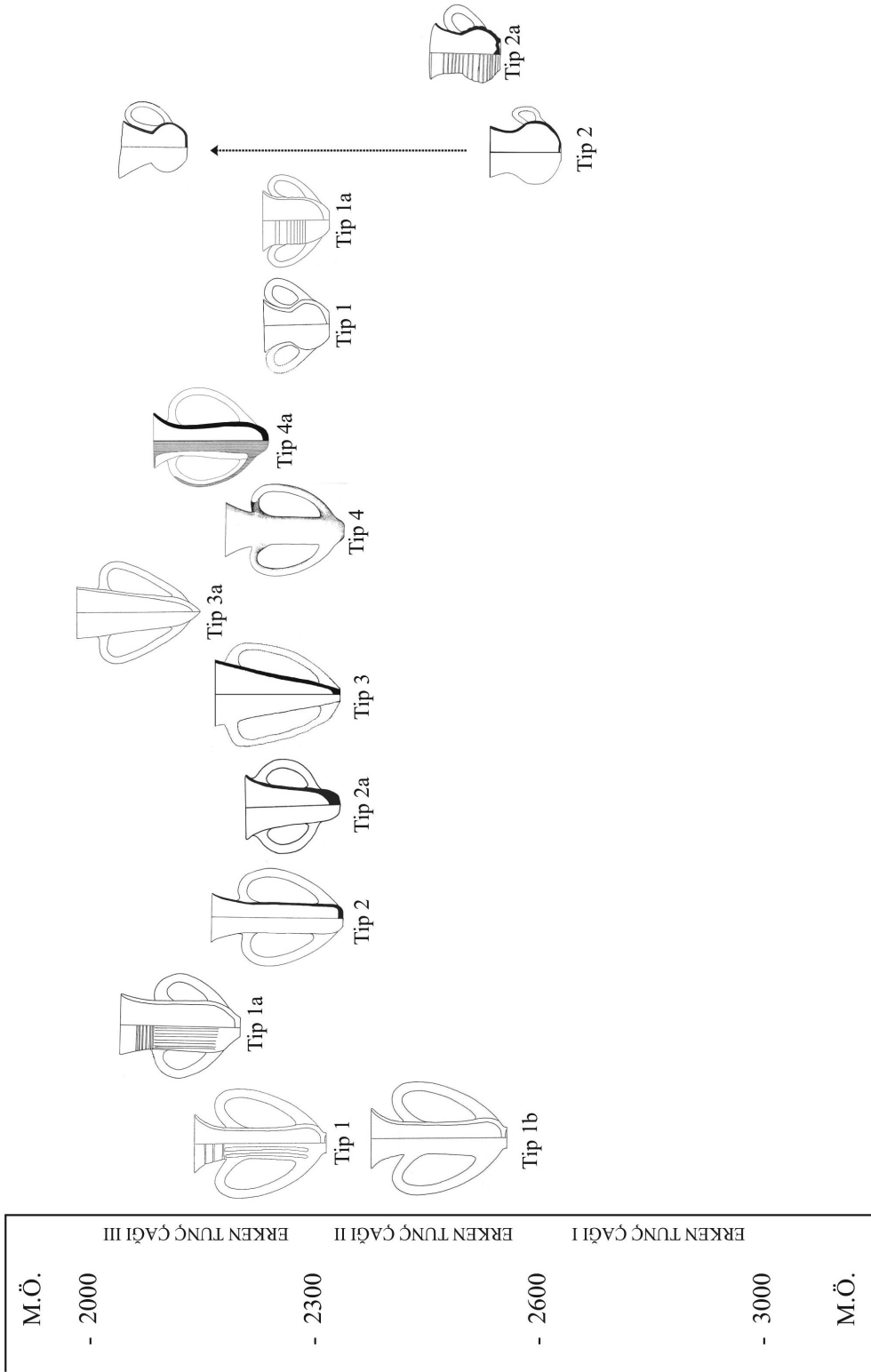
- Silistrelî 1983 U. Silistrelî, “Göller ve Oymaağaç Eski Tunç Çağı Küp Mezarları”, *Tübitak Bilim ve Teknik* 184, 1983, 34-36.
- Spanos 1972 P. Z. Spanos, *Untersuchungen über den bei Homer “depos amphikypellon”, genannten Gefäßtypus* (1972).
- Şahoğlu 2004 V. Şahoğlu, “Erken Tunç Çağı’nda Anadolu Ticaret Ağı ve İzmir Bölgesi”, *Anadolu, I.- II. Ulusal Arkeolojik Araştırmalar Sempozyumu*, Ek Dizi 1, 2004, 245-262.
- Şahoğlu 2005 V. Şahoğlu, “The Anatolian Trade Network and the İzmir Region during the Early Bronze Age”, *OJA* 24.4, 2005, 339-361.
- Şahoğlu 2008a V. Şahoğlu, “New Evidence for the Relations Between İzmir Region, the Cyclades and the Greek Mainland during the Third Millenium BC”, içinde: H. Erkanal – H. Hauptmann – V. Şahoğlu – R. Tuncel (derl.), *Proceedings of the International Symposium The Aegean in the Neolithic, Chalcolithic and the Early Bronze Age* (2008) 483-501.
- Şahoğlu 2008b V. Şahoğlu, “Crossing Borders: The İzmir Region as a Bridge between the East and the West during the Early Bronze Age”, içinde: C. Gillis – B. Sjöberg (derl.), *Trade and Production in Premonetary Greece Crossing Borders, Proceedings of the 7th, 8th and 9th International Workshops* (2008) 153-173.
- Tezcan 1958 B. Tezcan, “Aksaray Çevresinden Derlenen Eserler”, *Bellekten* XXII.88, 1958, 517-527.
- Topbaş ve diğ. 1998 A. Topbaş – T. Efe – A. İlaşlı, “Salvage Excavations of the Afyon Archaeological Museum, Part 2: The Settlement of Karaoğlan Mevkii and the Early Bronze Age Cemetery of Kaklık Mevkii”, *Anatolia Antiqua* VI, 1998, 21-95.
- Tül 1986 Ş. Tül, “Prehistoric Settlements on the Meander Plain”, içinde: M. S. Joukowsky (derl.), *Prehistoric Aphrodisias An Account of the Excavations and Artifacts Studies* (1986) 713-724.
- Türkteki – Hürmüzlü 2007 S. Ü. Türkteki – B. Hürmüzlü, *Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu Eski Çağ’da İçki ve Sunu Kapları* (2007).
- Warner 1994 J. L. Warner, *Elmalı-Karataş II The Early Bronze Age Village of Karataş* (1994).
- Yardımcı 1985 N. Yardımcı (Sergi Org. Kom. Baş.), *Uygurluklar Ülkesi Türkiye* (1985).
- Zimmermann 2006 T. Zimmermann, *Die Bronze und früheisenzeitlichen Troiafunde der Sammlung Heinrich Schliemann im römisch-germanischen Zentralmuseum* (2006).

Harita 1

Harita 2

Tablo 1